

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU**

EDUCAȚIE SOCIALĂ

Educație socială - Gândire critică și drepturile copilului

Educație socială - Educație interculturală

**Educație socială - Educație pentru cetățenie
democratică**

A. NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă se adresează profesorilor care susțin Examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar la disciplina *Educație socială*, din cadrul ariei curriculare *Om și societate*. Programa urmărește formarea interdisciplinară, integrată, unitară și integrală pentru profesionalizarea în cariera didactică a profesorului care predă disciplina *Educație socială*.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin Examenul național de definitivare în învățământ la disciplina *Educație socială* pot predă în învățământul preuniversitar discipline socio-umane, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Conținutul și structura programei sunt elaborate astfel încât să răspundă schimbărilor impuse de abordarea curriculară sistemică în realizarea procesului educațional.

Principiile care stau la baza realizării acestei programe sunt:

- a) principiul *continuității* între formarea inițială din perioada studiilor universitare și cea continuă realizată prin definitivare, grade didactice, perfecționare, alte forme de activități specifice carierei didactice;
- b) principiul *coerenței* modular-tematice a programei, asigurat prin articularea proiectării ei, prin modul de elaborare a competențelor, prin modul de selectare a unităților de conținut ce vor face obiectul evaluării vizate, orientate spre a elimina repetițiile, interferențele și contradicțiile;
- c) principiul *adecvării și armonizării* finalităților și a conținuturilor învățământului preuniversitar românesc cu direcțiile schimbărilor din societate;
- d) principiul *optimizării și inovării* activității în învățământul preuniversitar prin asimilarea celor mai noi achiziții din științele educației, urmărind sensibilizarea cadrelor didactice la problematica tendințelor de inovare a teoriei și practicii educaționale;
- e) principiul *compatibilizării* profilului de competență al profesorului din învățământul preuniversitar cu modelul european al cadrului didactic.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul profesorului care predă disciplina *Educație socială*, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția disciplinei educație socială, precum și a metodicii predării acestei discipline;
- demonstrarea competențelor necesare în proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- evaluarea abilităților de comunicare, empatică și de cooperare necesare realizării actului educațional.

Structura programei este următoarea:

- Notă de prezentare
- Competențele profesorului care predă disciplina *Educație socială*
- Tematica pentru disciplina de examen *Educație socială*
- Tematica pentru metodica predării disciplinei de examen *Educație socială*
- Repere bibliografice

B. COMPETENȚELE PROFESORULUI CARE PREDĂ DISCIPLINA EDUCAȚIE SOCIALĂ

Programa conține anumite competențe ale profesorului care predă disciplina *Educație socială*, pe care acesta trebuie să și le dezvolte și să le probeze pe parcursul desfășurării activității sale didactice:

- utilizarea cunoștințelor de specialitate, a achizițiilor din domeniul metodicii disciplinei în proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- cunoașterea și utilizarea principalelor documente școlare reglatoare: planuri-cadru, programe școlare etc.;
- proiectarea unor activități didactice bazate pe metode interactive pentru formarea competențelor specifice domeniului predat;

- proiectarea și realizarea dezvoltărilor curriculare intra- și interdisciplinare;
- adecvarea demersurilor didactice la particularitățile de vârstă ale colectivului de elevi;
- construirea unui climat educativ stimulat și eficient în școală.

C. TEMATICA PENTRU DISCIPLINA DE EXAMEN EDUCAȚIE SOCIALĂ

a. EDUCAȚIE SOCIALĂ - GÂNDIRE CRITICĂ ȘI DREPTURILE COPILULUI

I. FORMULAREA DE ÎNTREBĂRI

- Capacitatea de a ne mira; valoarea întrebărilor – de ce nu luăm totul ca fiind cunoscut
- Formularea întrebărilor; cui putem adresa întrebări și modalități alternative de a formula întrebări

II. ARGUMENTAREA UNUI PUNCT DE VEDERE PERSONAL

- Fapte și opinii
- Susținerea părerii/opinii proprii
- Formularea răspunsurilor; modalități alternative de a formula răspunsuri
- Schimbul de opinii. Compararea opiniilor
- De ce avem nevoie de argumente
- Condiții pentru acceptarea unui argument formulat de o altă persoană
- Stereotipii și prejudecăți
- Persuasiunea

III. DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ALE COPILULUI

1. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

- Principiile generale ale convenției: prioritatea intereselor copilului, non-discriminarea, participarea copiilor la problemele care îi privesc

2. Drepturi ale copilului; responsabilități asociate acestora

- Exemplificarea unor drepturi în contexte concrete (de exemplu, dreptul la identitate, dreptul la familie, dreptul la educație, dreptul la joc și activități recreative, dreptul la protecție împotriva violenței, abuzului și exploatării, dreptul la securitate și protecție socială, protecția mediului – condiție a vieții)
- Corelarea drepturilor cu responsabilitățile asociate

3. Modalități de exercitare a drepturilor și de asumare a responsabilităților

- Copiii, promotori ai propriilor drepturi
- Școala ca spațiu de exprimare/exercitare/asumare de către copii a drepturilor și responsabilităților

IV. RESPECTAREA, APĂRAREA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI

1. Respectarea și apărarea drepturilor copiilor. Categoriile de copii în situații de risc și/sau cu cerințe educative speciale (copii din medii dezavantajate socio-economic, copii cu dizabilități, copii care aparțin unor minorități, copii din mediul rural)

2. Instituții guvernamentale, interguvernamentale și non-guvernamentale cu rol în respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copilului

- Instituții guvernamentale: rolul statului; securitate și protecție socială
- Organizații interguvernamentale și nonguvernamentale; rolul societății civile

V. PROIECTUL EDUCAȚIONAL

Elaborarea și derularea unui proiect educațional pentru promovarea unui drept / unor drepturi ale copilului

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

b. *EDUCAȚIE SOCIALĂ - EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ*

I. CARACTERISTICI ALE SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Identitate și diversitate culturală

- Diversitatea culturală - o caracteristică a societății contemporane
- Complexitatea identității personale în prezent. Identitatea culturală proprie și identitatea culturală a celorlalți
  - patrimoniul cultural/moștenirea culturală
  - tradiții și obiceiuri comune/diferite ale culturilor
  - patriotismul și manifestările sale
- Raportul „eu” – „ceilalți”, „noi” – „ceilalți” în societatea multiculturală și în societatea interculturală

II. PERSOANA ȘI SOCIETATEA INTERCULTURALĂ

1. Principii și valori ale societății interculturale

- Principiile și valorile unei societăți interculturale (dezvoltarea identității culturale proprii, acceptarea și respectarea diversității, valorizarea pozitivă a diferențelor, tratamentul egal al persoanelor, solidaritate, promovarea incluziunii sociale, dialogul intercultural)
- Abateri de la valorile și principiile societății interculturale:
  - forme de intoleranță (discriminare, segregare, rasism, xenofobie)
  - manifestări și efecte ale lipsei de solidaritate (marginalizare, excludere, izolare)

2. Persoana în societatea interculturală

- Trăsături ale persoanei în societatea interculturală (spirit deschis, flexibilitate, cooperare, abilități relaționale și comunicaționale)
- Comunicarea interculturală
  - specificul comunicării interculturale
  - bariere ale comunicării interculturale (stereotipuri și prejudecăți)
  - reguli și principii pentru facilitarea comunicării interculturale

III. PROIECTUL EDUCAȚIONAL INTERCULTURAL

Elaborarea și derularea proiectului educațional intercultural

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

c. EDUCAȚIE SOCIALĂ – EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE DEMOCRATICĂ

I. SISTEMUL POLITIC ÎN ROMÂNIA

- **Drepturile omului**
- **Forme de guvernământ și regimuri politice: regimuri democratice, autoritare și totalitare**
- **Constituția României**
  - Structura Constituției
  - Valori și principii constituționale
- **Principii și instituții democratice**
  - Statul democratic și principiul pluralismului: dreptul de asociere și partidele politice
  - Statul democratic și principiul separării puterilor; autoritățile statului român:
    - a) autoritatea legislativă; legile
    - b) executivul; administrația centrală și locală
    - c) autoritatea judecătorească; aplicarea legilor
    - d) Președintele României
  - Statul de drept

II. RAPORTUL CETĂȚENI – AUTORITĂȚI. DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI CETĂȚENEȘTI ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ

- **Domnia legii și puterea cetățenilor**
  - Procesul de elaborare a legilor; participarea cetățenilor la elaborarea legislației
  - Drepturile și libertățile cetățenești și respectarea legilor; limite ale libertății
  - Justiția ca instituție de apărare și de înfăptuire a dreptății; egalitatea în fața legii și accesul la justiție al cetățenilor; copilul în procesul judiciar; delincvența juvenilă; consecințe ale nerespectării legii
- **Cetățenia activă. Participarea cetățenilor la luarea deciziilor publice și la controlul aplicării acestora**
  - Implicarea civică în contextul democrației reprezentative și al formelor de manifestare a democrației directe
  - Alegerile și votul; alegerea reprezentanților; evaluarea activității reprezentanților aleși
  - Societatea civilă, organizații nonguvernamentale, tipuri de inițiative cetățenești în comunitățile locale
  - Rolul îndeplinit de mass-media în societate și în formarea opiniei publice

III. PROIECTUL EDUCAȚIONAL DEDICAT PROBLEMELOR COMUNITĂȚII EDUCAȚIONALE/LOCALE

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

D. BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DISCIPLINEI DE EXAMEN EDUCAȚIE SOCIALĂ

- *** Constituția României.
- *** Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului.
- *** Declarația Universală a Drepturilor Omului.
- Aron, R., 2001, *Democrație și totalitarism*, București, Editura All.
- Coman, M., 2005, *Mass media, mit și ritual. O perspectivă antropologică*, Iași, Editura Polirom.
- Dahl, R., 1998, *Poliarhiile*, București, Editura Du Style.
- Iliescu, A.P., Socaciu, E.M. (coord.), 1999, *Fundamentele gândirii politice moderne. Antologie comentată*, Iași, Editura Polirom.
- Iluț, P., 2005, *Valori, atitudini și comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie*, Iași, Editura Polirom.
- Lijphart, A., 2000, *Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de țări*, Iași, Editura Polirom.
- Manent, P., 2000, *Originile politicii moderne*, București, Editura Nemira.
- Mill, J.S., 2001, *Despre libertate*, București, Editura Humanitas.
- Miroiu, A. (coord.), 1997, *Teorii ale dreptății*, București, Editura Alternative.
- Muraru, I., Tănăsescu, S., 2001, *Drept constituțional și instituții politice*, București, Editura Lumina Lex.
- Popper, K.R., 1990, *Societatea deschisă și dușmanii ei*, București, Editura Humanitas.
- Rousseau, J.J., 2001, *Discurs asupra inegalității dintre oameni*, București, Editura Antet.
- Schnapper, D., Bachelier, C., 2001, *Ce este cetățenia?*, Iași, Editura Polirom.
- MEN, Viitorul ne unește. Viziune asupra viitorului educației în România, <https://www.edu.ro/sites/default/files/Comunicare%20COM%20referitoare%20la%20dezvoltarea%20scolilor%20%202017.pdf>.

NOTĂ: Bibliografia pentru temele de specialitate include și programa școlară și manualele școlare de *Educație socială* pentru clasele a V-a, a VI-a și a VII-a valabile în anul școlar în care se susține examenul.

E. TEMATICA PENTRU METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI DE EXAMEN EDUCAȚIE SOCIALĂ

I. ELEMENTE DE CURRICULUM

1. Conceptul de *curriculum*. Taxonomii ale tipurilor de curriculum. Componentele curriculumului național: planurile-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii), programele școlare. Manualele școlare, auxiliarele didactice. Alți termeni de referință ai curriculumului național: ariile curriculare, disciplinele, standardele curriculare. Proiectarea curriculumului la decizia școlii.
2. Competențele predării-învățării-evaluării la disciplina de *Educație socială*. Competențele generale, competențele specifice.
3. Proiectarea activității didactice: planificarea calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare.
4. Designul educațional și proiectarea demersurilor instructiv-educative la nivelul disciplinei de examen *Educație socială*.

II. DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE LA DISCIPLINA EDUCAȚIE SOCIALĂ

1. Metodele didactice specifice disciplinei de examen *Educație socială*: relevanță, funcții, complementaritate, taxonomie, caracterizarea metodelor de învățământ tradiționale, moderne/centrate pe elev, exemplificarea utilizării la disciplina de examen.
2. Demersurile creative în metodologia didactică: abordarea euristică, învățarea prin descoperire, învățarea prin problematizare, învățarea prin cercetare, învățarea prin cooperare.
3. Formele de organizare a activității didactice: clasificare, descriere, avantaje/dezavantaje și limite.
4. Mijloacele de învățământ: concept, modalități de integrare în procesul de predare-învățare-evaluare, funcții, tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor, mijloace tehnice de instruire.

III. ELEMENTE DE EVALUARE EDUCAȚIONALĂ

1. Relația dintre curriculum și evaluare - efecte educaționale. Scopul evaluării educaționale. Etapele procesului de evaluare. Funcțiile generale și specifice ale evaluării performanțelor elevilor. Strategii/moduri și tipuri de evaluare.
2. Metodele de evaluare a rezultatelor școlare: metode tradiționale și metode complementare. Relația dintre metoda și instrumentul de evaluare.
3. Testul docimologic – instrument de evaluare (concept, tipologie, proiectare, administrare, diseminarea rezultatelor).
4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare, avantaje și dezavantaje/limite în proiectare și în utilizare.
5. Calitățile instrumentelor de evaluare. Matricea de specificații și rolul acesteia în proiectarea instrumentelor de evaluare.
6. Elementele de deontologie în procesul de evaluare. Factori generativi ai distorsiunilor în procesul evaluării educaționale. Erori în evaluare și notare. Calitățile evaluatorului.

IV. INFORMATIZAREA ȘI ÎNVĂȚAREA MULTIMEDIA

1. Tehnicile informaționale computerizate, instruirea asistată de calculator și învățarea multimedia.
2. Eficientizarea utilizării tehnologiei informației și comunicării în construirea unor medii active de instruire.

F. BIBLIOGRAFIE PENTRU METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI DE EXAMEN EDUCAȚIE SOCIALĂ

- Bocoș, M., 2013, *Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice*, Iași, Editura Polirom.
- Bocoș, M., Jucan, D., 2019, *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45.
- Cerghit, I., Neacșu, I., Pânișoară I.O., Potolea D., 2001, *Prelegeri pedagogice*, Iași, Editura Polirom.
- Ciolan, L., 2008, *Învățarea integrată - fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Iași, Editura Polirom.
- Cristea, S., 1998, *Dicționar de termeni pedagogici*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Cristea, S., 2000, *Fundamentele pedagogiei*, Iași, Editura Polirom.
- Cucoș, C., 2010, *Pedagogie generală*, Iași, Editura Polirom.
- Ionescu, M., 2007, *Instrucție și educație*, Arad, Vasile Goldiș University Press.

- Oprea, C.M., 2008, *Strategii didactice interactive*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Oțet, F., Lițoiu, N., Spineanu-Dobrotă, S., 2000, *Ghid de evaluare pentru științele socio-umane*, București, Editura ProGnosis.
- Petrescu, P., Pop, V., 2007, *Transdisciplinaritatea – o nouă abordare a situațiilor de învățare*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Petrovici, M.C., 2010, *Niveluri ale înțelegerii*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Stoica, A. (coord.), 2001, *Evaluarea curentă și examenele*, Editura Prognosis, București.
- Stoica, A., 2003, *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*, București, Editura Humanitas Educational.
- Stoica, A., Mihail, R., 2006, *Evaluarea educațională. Inovații și perspective*, București, Editura Humanitas.
- Stoica, E. (coord.), Avram, M., Spineanu-Dobrotă, S., Teșileanu, A., 2011, *Ghid de evaluare la disciplinele socio-umane*, București, Editura ERC Press.
- *** *Programul Național de Dezvoltare a Competențelor de Evaluare ale Cadrelor Didactice (DeCeE)*, 2008, București, MEN – CNCEÎP.

NOTĂ: Bibliografia pentru metodică predării disciplinei *Educație socială* include și programa școlară pentru disciplina *Educație socială* (clasele a V-a, a VI-a și a VII-a) valabilă în anul școlar în care se susține examenul.